

פרק האומר

מתניתין:

לו אלא לאחר שלשים.

ולכן: אם בא אדם אחר וקידש אותה בתוך אותם שלשים יום, הרי היא מקודשת לשני לעולם, היות וקידושי השני תפסו כאשר היתה אשה זו פנויה, וכאשר הגיע זמן חלות קידושי הראשון, אינה מקודשת לו, כי כבר נעשתה אשת איש, ואי אפשר שיחולו בה קידושי אחרים.

האומר [מי שאמר] לחבירו: "צא [לך] בשליחותי, וקדש לי אשה פלונית". והלך השליח וקדש את אותה אשה לעצמו, הרי היא מקודשת לשני.⁽¹⁾

וכמו כן: (2) האומר לאשה: "הרי את מקודשת לי במעות אלו, והקידושין יחולו רק לאחר שלשים יום", אין האשה מתקדשת

שפלוני שלחו, לא היתה מתקדשת לשליח. אי נמי, סלקא דעתך אמינא, היות שעשה שלא כהוגן, אף אנו נעשה לו שלא כהוגן ונפקיע ממנו את קידושו, קא משמע לך, אין כאן קידושי טעות ואין אנו מפקיעים את קידושו, אף על פי שנהג שלא כהוגן.

וראה עוד ב"תפארת ישראל", שהיות והמעשה מצד עצמו אינו איסור, לא שייך לומר כאן, "כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני" [תמורה דף ה].

ב. הא דאמרין קדשה לעצמו מקודשת כגון שלא קדשה במעות המשלח, דאם כן הוה ליה כמו קדשה בגזל שאינה מקודשת [לעיל יג א], אלא כגון שאמר לו המשלח קדש אותה לי במעות שלך [ראה לעיל ז א רש"י ד"ה הולך מנה] — מרדכי סימן תקכ"ב. וראה עוד ברמב"ם מכירה ז י ומה שכתבו בזה ה"מקנה" וב"תורת אבירים" אות א.

2. ברא"ש כתב שהלשון "וכן" מורה שבשני המקרים מקודשת לשני ולא לראשון. ובמהרש"ל כתב דקא משמע לך שגם באשה שנתקדשה קידושין לאחר שלשים ובא אחר וקידשה הוי מנהג רמאות, ראה שם.

1. א. הקשו הראשונים: פשיטא, וכי בשביל שנהג מנהג רמאות, כמבואר בגמרא, לא תהיה מקודשת לשני? ואם המשנה באה לחדש שעשה שלא כהוגן, ונהג במנהג רמאות, אם כן צריך היה התנא לכתוב דבר זה בפירושו!?

ותירצו התוספות והרא"ש: מדובר שבתחילה אמר השליח לאשה שהוא שלוחו של חבירו. ואחר כך, כשהיו עדיין עסוקים באותו ענין [יד דוד] אמר לה: "התקדשי לי".

סלקא דעתך אמינא, "לי" דקאמר לה, "לצורך שליחותי" ותתקדש לראשון, קא משמע לך, שחזר בו והתכוון לקדש אותה לעצמו, ואף היא היתה יודעת מתחילה שלעצמו הוא מקדשה [ראה ב"מנחת יהודה" שהביא מחלוקת הפוסקים, מה הדין כשהיא אומרת שלא הבינה את כוונתו].

והקשו האחרונים על תירוץ התוספות ממה שאמרו בגמרא: "ותנא דידן הלך נמי דקתני הלך ברמאות הוא". משמע תחילת הליכתו היתה ברמאות, ולדברי התוס' הרי מתחילה עשה כהוגן ואמר לה שחבירו שלח אותו!?

והרשב"א תירץ: סלקא דעתך אמינא היות וחבירו שלח אותו, והוא לא הודיע לה את שליחותו, הרי הוא כמטעה אותה, כי אילו ידעה